

Ємельянова Ю.П. Етнос і політика / Ю.П.Ємельянова. – Політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб. наук. пр. / за ред. В.І. Бортнікова, Я.Б. Яроша. – Луцьк : Вежа-Друк, 2015. – Вип. 4. – 254 с. С. 50-52.

УДК 117

Кількість публікацій з етнічної проблематики, її практичного та теоретичного аспектів вказує на небайдужість авторів до цього питання, на різноманіття думок, але, водночас свідчить про відсутність в соціальній теорії сучасної форми наукової репрезентації етнічного феномену. Не має також загальноприйнятого пояснення феномен збереження поліетнічності світового людства у контексті його соціально-політичного розвитку.

Разом з тим, поліетнічність є одним із факторів стрімких змін сучасного соціального буття. Поліетнічність України, у свою чергу, стає фрагментом теоретичної інтерпретації етнічної проблематики у цілому. Важливим є то, що поліетнічність для України – це частина практичного завдання утвердження цілісності України як молододї держави.

Етнічна проблематика виявляється досить розробленою в окремих питаннях, але не вирішеною у цілому. За думкою відомого українського дослідника етносу професора Б.Попова, теорія етносу не знадобилася класичній науці, але сучасна наука, насамперед, філософія, повинні повернутися до етнічної проблематики. Глобалізація формує іншу ситуацію, у якій відносини між народами та культурами набувають першочергового значення. Цілком очевидно, як вважає М. Тиводар, що саме в етносах, в їх етногенезі, етнічній історії та культурі слід шукати прояви основних тенденцій соціально-політичного розвитку.

Існує припущення, що наукова проблема, яка визначає необхідність етнічних досліджень, полягає у протиріччі між розумінням сутності етносу сучасною наукою та його сьогоденням. Традиційно етнос розглядається як історично вже «перероблений матеріал», який не може значною мірою впливати на соціальний рух. Із такою позицію можна погодитися, але в

цьому разі необхідно відповісти на одне питання: як пояснити всі ці події останніх майже п'ятидесяти років, впродовж яких етнічні спільноти показали себе як активні суб'єкти політики, державотворення, економічного життя та культурних процесів. Цей період навіть отримав назву «етнічний ренесанс».

Необхідно визнати, що ритми існування, закономірності відтворення та збереження етнічних світів, механізми їх формування у глибинах соціогенезу, – не дивлячись на численні дослідження, – залишаються багато у чому не зрозумілими. Існує також дуже розповсюджена думка про те, що історія етносів – це історія різних соціальних форм, тобто, кожен етнос потребує окремого дослідження

Із такою точкою зору важко погодитись з позиції політичної філософії. Етнос скоріше виглядає як суб'єкт соціокультурного середовища, але особливий, здатний навіть моделювати соціальне поле. Така позиція може бути доведена за допомогою вже існуючих наукових позицій, – у тому числі вітчизняних, – деяких новітніх методологій та міждисциплінарного підходу, що добре працює у соціогуманітарній проблематиці.

Так, професор Б.Попов вказує на етнос як на колективного творця (конструктора) генетично першої форми соціальної організації людей, їх процесуального «со-буття». Така позиція близька сучасної філософської динамічної концепції онтології та сучасній науковій картині світу – глобальному (універсальному) еволюціонізму, яки подають буття як нескінченний процес становлення. Якщо признати етнос феноменом соціальної матерії, то необхідно погодитися із тим, що він теж існує в ритмі глобальних еволюційних закономірностей. Але, насамперед, принципівих, тобто **самоорганізації та ускладнення**. Прослідити процес самоорганізації та ускладнення, виокремити де яки його етапи стає можливим за допомогою досягнень антропології, когнітивної психології, філософії, а також інтегрального, сутнісного, топологічного, організаційного та інших сучасних наукових підходів. Етнос постає результатом дії еволюційної програми

створення людського колективу як інтерсуб'єктивного локального середовища, найкращого для існування «людини розумної».

Як локальне смислове середовище етнос здатний для реалізації свого потенціалу: зовні – етнос реалізує свої культурні надбання у часі і просторі, та внутрішньо – формує та зберігає психо-фізичне середовище створення індивіда. Можна сказати, що «людина етнічна» передує «людині розумній». Але одним із найважливіших результатів пізнання етносу із допомогою інтегративного підходу стає його визначення як соціальної функціональної організації, яка має дивовижні властивості: вона створена самою природою так, що дає індивіду психологічне почуття великого комфорту перебування серед рівних, тому що вона – гомологічна. Етнос як найбільш гуманістично організоване середовище «творення» людини, є водночас організацією, яку важко «зважити», «поміряти» – ефект реіфікації стає неможливий, і в той же самий час етноси є помітними учасниками соціальної конкуренції. Історія свідчить, що етноси як учасники соціальної конкуренції можуть демонструвати пасивний чи активний рух до «вершини» етносоціальної ієрархії.

З точки зору глобального еволюціонізму етнос набуває дуже складної «природи» під час акумуляції у своїй «природі» еволюційної складності матерії. Фундаментальність всього етно-соціокультурного середовища дозволяє зробити висновок відносно його перспектив: етнос не може підпорядковувати ритми свого існування ритмам існування (раціоналізованим, до речі) окремих модусів соціального простору – економічному чи політичному. Він має набагато складніший зміст та фундаментальне еволюційне завдання – відтворення людини в найбільш прийнятних психо-фізичних умовах та екзистанційних умовах. Механізми еволюційної «підтримки» етносу вказують на необхідність дуже обережного ставлення до будь-яких етнічних питань під час вирішення політичних. Полікультурність як поліетнічність є безперечною ознакою високої якості соціальної матерії та перспективою існування людства.